TAFEREELEN

UIT HET LEVEN

VAN

LORENZO DE' MEDICI

15/7/08

0959 1045

61476

959
A 4

T
XF
(Delft)

~~P0959~~
~~1045~~

Trésor 3

ocn: 65122733

~~C10018~~
~~25486~~

de' MEDICI

TAFEREELEN UIT HET LEVEN VAN

LORENZO DE' MEDICI

TEKST VAN Dr. P. C. BOUTENS

TEEKENINGEN EN VERSIERING VAN HENRICUS.

SODERINI

TORNABUONI

FIRENZE

T.H.S.
BIBLIOTHEEK
DELFT.

0959 1045
OCN: 65122733

DIT WERK IS
UITGEGEVEN DOOR J. WALTMAN JR. TE DELFT EN
GEDRUKT BIJ MOUTON & CO. TE 'S GRAVENHAGE.

DIT WERK, UITGEGEVEN TER GELEGENHEID
VAN HET TWAALFDE LUSTRUM VAN HET
DELFTSCH STUDENTENCORPS, WORDT
AAN DAT CORPS OPGEDRAGEN DOOR

DEN UITGEVER.

0959 1045

0959 1045

I. TOERNOOI, 7 Februari 1469

(FRAGMENT UIT EEN DAGBOEK)

Het eenige lid van de familie DE' MEDICI, dat ik in deze drie dagen, mijn eerste in Firenze, meer dan vluchtig zag, was Madonna LUCREZIA. Zij ontving mijn moeder die mij brengen kwam, in haar eigen kamer en sprak langer dan een uur met haar. Zij was een verstandige vrouw, nog schoon voor haar jaren, en won al dadelijk mijn jonge hart door den eenvoudig-innigen toon waarop zij den naam van haar zoon LORENZO zeî. Ik zoû zijn page worden. Ik nam enkel deel aan het gesprek wanneer een der beide vrouwen het woord tot mij richtte, en was blij dat ik ondertusschen door het venster uit mocht zien in de Via Larga die de werklieden bezig waren met festoenen en vlaggen op te sieren. In den kleurigen weêrschijn van de dingen buiten werden mij de donkere lijdende trekken van een houten crucifix van DONATELLI, vlak bij mij aan den wand, onvergetelijk. Nu en dan kon ik er niet aan ontkomen, naar een vergeten voorval uit mijn jeugd te luisteren, dat mijn moeder meende te moeten verhalen, maar dat mij hier en op dit oogenblik weinig belangwekkend leek. Eindelijk gaf Madonna LUCREZIA ons met een vriendelijken wensch ons afscheid, en ik bracht mijn moeder tot buiten de Porta Faenza. Zij, de achterkleindochter van een Albizzi, was met PIERO'S gemalin, voor een Tornabuoni, zeer ingenomen. In haar gehuurden draagstoel kwam zij mij meer dan ooit onwerkelijk voor, zooals zij werd teruggedragen naar Careggi, naar het kleine buitenhuis dat COSIMO DE' MEDICI aan de weduwe van mijn vader geschonken had, en PIERO, met het geringe jaargeld, ons liet. Bij het afscheid was ik rood van schaamte, maar kon haar aangedaanheid niet deelen . . .
Daar was voor een nieuwen dienaar die meer zelf terecht gewezen moest worden dan dat hij de haast zijner meesters tegemoet komen kon, niet veel te doen in het Palazzo Medici in deze dagen die aan het toernooi voorafgingen. Simone Portinari, mijn medepage wiens kamer ik deelde, vertelde mij in den avond van mijn tweeden dag alles wat hij wist van de aanstaande feestelijkheid. Messer LORENZO had vóor twee jaren reeds, op de bruiloft van BRACCIO MARTELLI, aan een Florentijnsch jongmeisje, LUCREZIA DONATI, dit steekspel beloofd in ruil voor een krans violen dien zij hem schonk. Nu de dure tijden van den oorlog tegen BARTOLOMMEO COLLEONE en de pest van den vorigen zomer vergeten waren, had PIERO in LORENZO'S gril bewilligd, als een afscheid aan de jeugd, fluisterde men; want tegelijk had hij een Romeinsche princes aan zijn zoon als bruid toegewezen. Het bleef nog een geheim dat de aartsbisschop van Pisa FILIPPO DE' MEDICI in December van het vorige jaar in LORENZO'S naam CLARICE DEGLI ORSINI te Rome had gehuwd. LORENZO was nu negentien, vier jaar ouder dan ik-zelf . . .
Toen de stoet zich van het huis der MEDICI'S naar de Piazza Sta Croce in beweging zette, reed ik met vier andere pages, gevolgd door pijpers en trommelslagers, tusschen den jongen GIULIANO en LORENZO in. Trompetters, vaandrigs, jonge edellieden te paard openden voor GIULIANO den optocht, ruiters en een drom voetknechten sloten zich achter LORENZO aan. Het was een heldere Februaridag, en de stapvoetsche rit door de enge straten en langs de schaduwzijde der kaden, tusschen het aanzwellend juichen der opeengepakte

burgers, onder den regen van bloemen langs de vlaggebanen boven onze hoofden, was mij als de blijde inkomst in een nieuw, schitterend leven. Ik had al den tijd, de slanke gestalte van den vijftienjarigen GIULIANO te bewonderen in zijn wapenrok van zilverbrokaat. Zijn zijden wambuis, met het zwaar borduursel van zilver en parelen, had vorm en schijn van een borstharnas. Zijn zwart-fluweelen baret was opgetuigd met veêren van gouddraad waarin groote parelen en robijnen . . . Eerst toen wij op de versierde Piazza aankwamen, kon ik LORENZO goed zien. Hij was in een fluweelen halfpantser met zijden schouderstuk, wit en rood, en op de sjerp over zijn borst stonden in zware parelen gestikt de woorden Le Temps revient. Tegen dat het steekspel begon, legde hij zijn overkleedij af, en bleef in een halfpantser van Alexandrijnsch fluweel met gouden franje en, op het blauwe fond, de gouden leliën die vóor ruim drie jaren LODEWIJK XI den MEDICI'S vergund had te voeren. Ook verwisselde hij zijn baret voor een helm met drie blauwe pluimen . . . Op de Piazza waren de hooge toeschouwers allen reeds op de estrades verzameld. PIERO had zich uit Careggi naar stad laten dragen. Boven zijn eenvoudige donkere kleeding kwam zijn bleek gezicht nog meer uit tusschen de schoone schittering der vrouwen van zijn huis. Zelfs de oude Mona CONTESSINA zag men er naast haar schoondochter en DIANORA SODERINI. Ook liet ik mij de schoone oogen wijzen van LUCREZIA DONATI, LORENZO'S geestelijke geliefde, op wie hij al de jaren van zijn leven gedichten schreef. Zij zat tusschen zijn beide getrouwde zusters, BIANCA en NANNINA, in.

De herauten riepen al de groote namen van Firenze af.

GUGLIELMO DE' PAZZI en zijn broeder FRANCESCO, DIONIGI PUCCI, de beide jonge PITTI'S, SALVESTRO BENCI, BENEDETTO SALUTATI, BRACCIO DE' MEDICI, PIER VESPUCCI, CARLO BORROMEO, JACOPO BRACCIOLINI.

Menigeen van deze deelnemers zag ik storten onder den lansstoot van mijn heer, en aan het einde van den strijd, die in alle bizonderheden later bezongen is door LUCA PULCI, werd de eerste prijs toegekend aan LORENZO DE' MEDICI. Eigenhandig droeg ik den zwaar met zilver ingelegden helm, met den god Mars als helmteeken, naar huis. Het was het eerste woord dat Lorenzo tot mij richtte. „Giovanni?'' zeî hij naar mijn onbekende gezicht. Ik knikte buigend. „Neem gij de spolia opima onder uw hoede.'' Ik voelde mij benijd en gelukkig.

0qsq1045

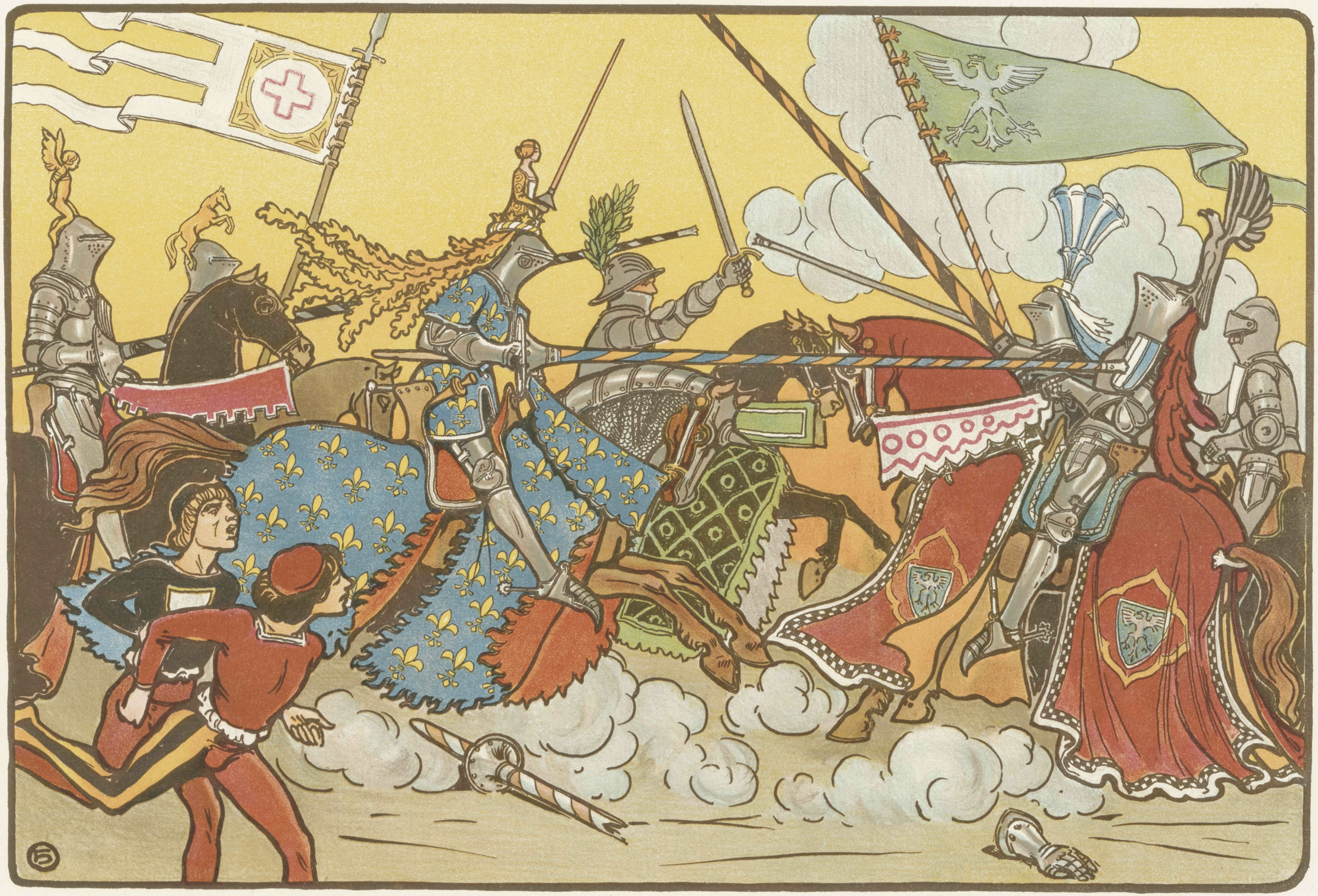

0959. 1045

II. LORENZO'S REIS NAAR MILAAN, Juli 1469

(FRAGMENT UIT EEN DAGBOEK)

Ik zoû SANDRO BOTTICELLI den volgenden dag weêr moeten teleurstellen. In die dagen pozeerde ik bij hem voor een SAN SEBASTIANO. Nu was ter elfder ure beslist dat ook ik mede zoû gaan naar Milaan. Ik was blij den meester niet te ontmoeten vóor den vervroegden bedtijd. Ik wist dat mijn vertrek hem diep rampzalig maken moest, en vreesde een uitval van woede . . .

Laatstleden Zaterdag was het vijf weken geleden geweest dat MADONNA CLARICE, sinds maanden LORENZO'S gemalin, haar feestelijken intocht deed in Firenze met de pracht van maaltijden en optochten als ik boven beschreven heb. LORENZO had zich dien korten tijd aan zijn vrouw kunnen wijden. Nu zond PIERO hem naar Milaan om den in Juni geboren zoon van hertog GALEAZZO-MARIA SFORZA ten doop te houden . . .

Reeds vroeger, vertelde mij de goede GENTILE BECCHI, was mijn heer eenmaal in Milaan geweest, toen de overleden hertog FRANCESCO SFORZA zijn dochter IPPOLITA MARIA uithuwde aan den hertog van Calabrië, en de Republiek met groote moeite een vergelijk tot stand gebracht had tusschen Koning FERRANTE en den Milaanschen hertog die zijn dochter op reis naar Napels twee maanden wachten liet in Siena naar aanleiding van den moord op JACOPO PICCININO. Ik voelde weinig voor de SFORZA'S, en vond het begrijpelijk dat PIERO zelf, naar men zeide, met den tocht niet veel op had . . .

Den volgenden dag, een Vrijdag, waren wij in de vroegte opgezeten. Het gezelschap was grooter dan ik dacht. GENTILE BECCHI, LORENZO'S oude leermeester, BARTOLOMMEO SCALA en FRANCESCO NORI begeleidden de vier leden van de Mediceïsche familie. Want ook GIULIANO en de beide jonge zwagers GUGLIELMO en BERNARDO zouden de reis medemaken. Wij waren reeds een mijl onderweg toen de zon opging achter ons over het morgenlijk stille Firenze, en nog in de vroegte reden wij Prato binnen. De heeren bleven daar eten bij LORENZO'S oom, den Protonotario Carlo. Het was een warme dag geworden. Eerst laat in den namiddag, toen de wind was opgestoken, kregen wij in onze taveerne last tot opbreken. Zoo bereikten wij met den avond Pistoja waar een deputatie uit de burgers ons binnenhaalde. Daar stapte men af in het huis van den bisschop, en de Capitano met den Podestà waren er te gast bij het avondmaal. Door het geheele Florentijnsche gebied verliep de reis als die van een vorstenzoon. De Signoria bood telkens wijn, gebak, paardevoer, zoetigheden ten geschenke . . .

Des Zaterdags tegen den avond naderden wij Lucca. De poorten waren nog niet gesloten, en in matigen draf ging het door de somberende straten en over het lichte marktplein waar de stadbewoners talrijk waren nu de zomeravond luwen ging. Als een kleurige onrust dreunden wij door de stille stad. De houding der burgers die de MEDICI'S herkenden, was verwonderd en weifelachtig. Alleen de kinderen raapten gretig de koperen munten waarvan een dienaar die achter reed, bij tusschenpoozen een handvol uitwierp. Er was

nu vrede met Lucca, maar de stad was nog steeds ongerust aan haar machtige buur zoo vaak ontkomen te zijn, en de Republiek kon den droom van Lucca's bezit niet van zich weren. Had niet COSIMO (was het al twintig jaar geleden?) de stad laten belegeren en steeds hoop gehad dat de jonge heerschappij der SFORZA'S over Milaan aan Firenze eindelijk de langbegeerde stad gunnen zoû, zooals FRANCESCO, toen hij zelf nog condottiere was, in de dagen van den laatsten VISCONTI, had beloofd? . . . Buiten de Pisaansche poort, aan de andere zijde der stad, nam LORENZO zijn intrek in de osteria „de Kroon". Na het avondeten zat hij buiten in de koelte, en de sterren kwamen al uit, toen een gezelschap van zes burgers met fakkeldragers en dienaren van de Signoria deemoedig naderden. Zij beklaagden zich dat hij in een stad waar hij welkom was en veel vermocht, bij niemand belet gevraagd, maar buiten de poort zijn intrek had genomen, en verzochten hem te blijven tot de Signoria dien onbedoelden misstand verholpen had. LORENZO antwoordde dat deze ontmoeting met mannen die hij als vaders eerde, voor hem als besliste reden gold om zijn vertrek uit te stellen, zoodat hij pas des Zondags na den middag zoû reizen na eerst de Signoria bezocht en haar van zijn genegenheid verzekerd te hebben. Zoo bleven wij daar tot den volgenden namiddag. Na de mis en het bezoek aan de Signoria bracht LORENZO verscheidene gasten mede aan het middagmaal. Wij dienden hun de spijzen voor in mijns heeren eigen tafelzilver dat voor de gelegenheid werd uitgepakt, en schonken hun roode Fransche wijnen uit PIERO'S kelders . . .

Wij reisden daarna verder over Pietrasanta, Sarzana, Villafranca, Pontremoli, over den pas van de Cisa naar Fornuovo en vandaar door het dal van den Taro naar de vlakte van Lombardije. Het einddoel werd Vrijdagavond bereikt, zoodat wij een dag gewonnen hadden. Milaan zelf en de plechtige doop van het hertogelijk kind waren niet voor mij weggelegd. In het gezicht der stad zond mijn heer mij naar Firenze terug met een brief aan MADONNA CLARICE. Ook BERNARDO zeide herhaaldelijk dat hij mij een schrijven wilde meêgeven voor zijn vrouw, maar het bleef bij een mondelingen groet dien ik aan MONA NANNINA overbracht . . .

Eerst acht maanden later leerde ik GALEAZZO-MARIA SFORZA en zijn gemalin BONA VAN SAVOYE kennen bij hun bezoek aan onze stad. Het was toen dat de kerk van Santo Spirito afbrandde bij de vertooning van een gewijd spel dat de nederdaling van den Heiligen Geest voorstelde. Zij kwamen met zoo overdadig praalvertoon dat de uitgezochte weelde van ons huis hun een les in schaamte werd. Als iemand later in Firenze buitensporig rijk gekleed ging of opzichtig weelderig deed, heb ik vaak spottend hooren zeggen: „Daar gaat een uit het gevolg der SFORZA'S". Zelfs des hertogs koksjongens gingen in zijde en fluweel.

0959 1045

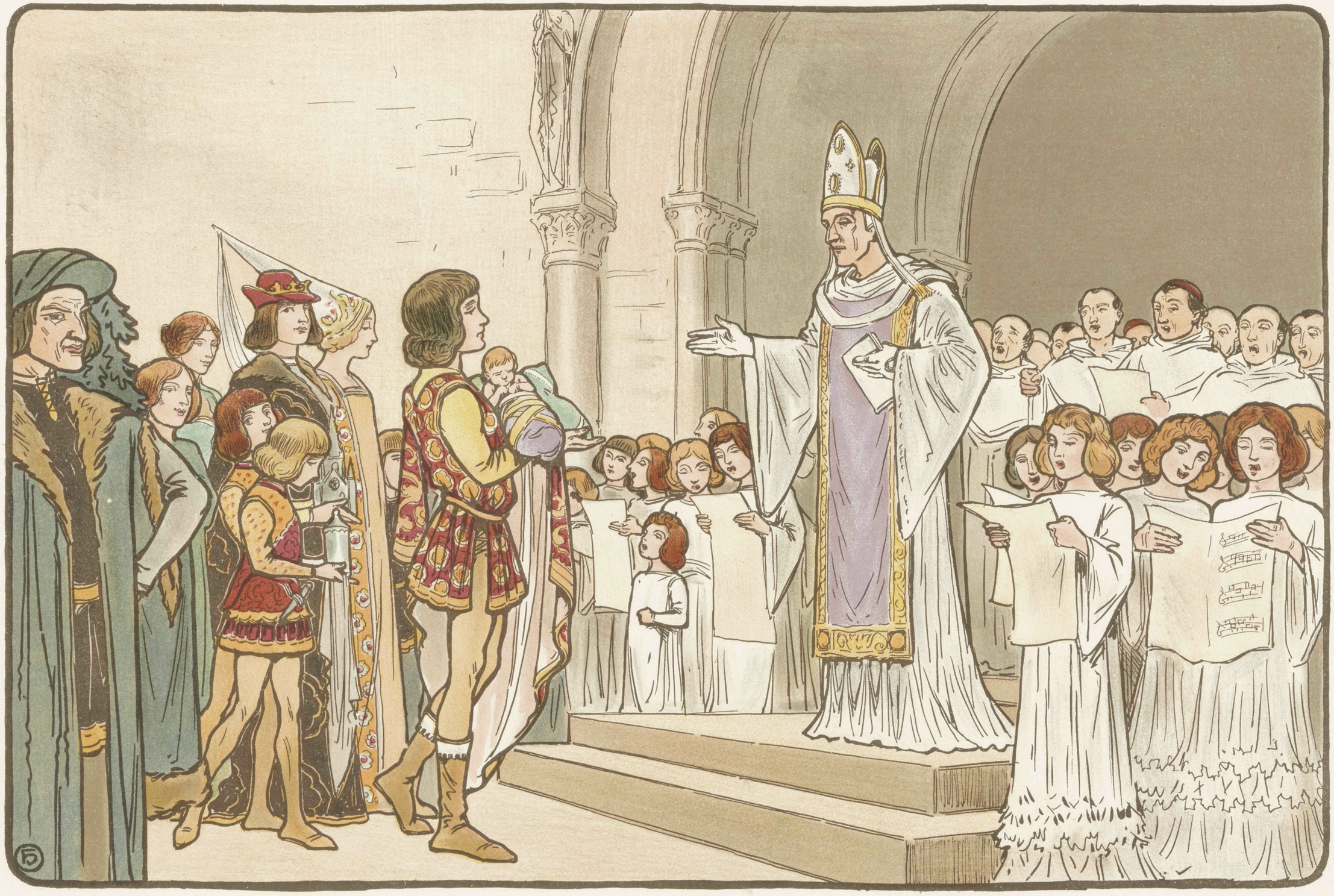

0959 1045

III. DE SAMENZWERING DER PAZZI'S, 26 April 1478

(FRAGMENT UIT EEN DAGBOEK)

Dien Zondag vóor Hemelvaart zoû er een feestmaal gegeven worden in het huis aan de Via Larga. De geheele woning was in een kostbare uitstalling van familiezilver en kunstschatten veranderd ter eere van den gast. Het was een zeventienjarige achterneef van Paus SIXTUS, die pas door dezen met het kardinalenpurper was begiftigd, RAFFAELLO SANSONI RIARIO. GIULIANO had zich van te voren voor den maaltijd laten verontschuldigen. Ook enkele dagen vroeger toen LORENZO den jongen kardinaal in de villa te Fiesole ontving, was zijn broeder tegen zijn gewoonte afwezig. Hij was lijdende aan zijn been, en liep moeilijk. Ik bedacht dat het juist om dezen tijd twee jaar geleden moest zijn dat la bella SIMONETTA stierf . . .
In den morgen al was de prelaat uit Montughi van de villa van JACOPO DE' PAZZI waar hij gelogeerd was, naar de stad komen rijden met den aartsbisschop van Pisa FRANCESCO den broeder van JACOPO SALVIATI, en GIOVAN-BATISTA DE MONTESECCO den condottiere. Vele anderen kwamen te voet na. Het geheele gezelschap zoû de hoogmis in den dom bijwonen, en ook GIULIANO had beloofd daar niet te zullen ontbreken. Ik kwam juist met mijn meester terug van het hooren der vroege mis, toen de kardinaal die zich bij ons aan huis had verkleed, de deur uittrad met zijn beide geleiders om zich naar Sta Maria del Fiore te begeven. De begroeting was hartelijk en eenvoudig als van vrienden die elkander pas verlaten hebben, en zonder binnen te gaan sloot LORENZO zich aan bij zijn gast. Onderweg plaagde hij den jongen man met zijn zware toekomende plichten, en SANZONI antwoordde uitgelaten. Ook SALVIATI beproefde nu en dan geestig te zijn. MONTESECCO dien ik nooit te voren zag, leek een norsch en stug man. Door de Via de' Martelli bereikten wij al gauw de kerk waar de aartsbisschop ons aan de deur verliet. Hij wilde zijn moeder een bezoek brengen. Een groote menigte burgers vulde het ruime schip. Binnen het koor tegenover het altaar waren eereplaatsen opengelaten voor den gast en zijn gevolg. Ieder zette zich, en de dienst nam een aanvang. Op dit oogenblik naderden FRANCESCHINO DE' PAZZI en BERNARDO BANDINI LORENZO en vraagden hem waar zijn broeder bleef. Die moest zeker al onder weg zijn, was het antwoord; en beiden verlieten de kerk weder om GIULIANO tegemoet te gaan. Tegen het eind van den dienst verscheen deze, door zijn twee geleiders ondersteund, en nam plaats binnen het koor in de nabijheid van den kardinaal dien hij met een handgebaar begroette. Op het oogenblik dat de priester zich met de woorden: „Ite missa est" naar de schare wendde, en allen rezen om heen te gaan, terwijl boven onze hoofden het klokgebom inzette, zag ik GIULIANO plotseling zijn armen omhoog heffen en vallen; en vóor wij in de verwarring konden vermoeden wat geschied was, drong een mij onbekend geestelijke, ANTONIO MAFFEI als ik later hoorde, op LORENZO aan en wondde hem onverhoeds aan den hals. Ik greep den rechter arm van den aanvaller; de beide CAVALCANTI'S met wie LORENZO in gesprek was, weerden een tweeden vijand van mijn meester af. LORENZO zelf had onmiddellijk zijn mantel om den linker arm gerold en zijn dolk getrokken en was zoo in het koor gesprongen en liep op de deur der nieuwe sacristie toe. Ondertusschen nam het geschreeuw en de verwarring in de besloten

0959 1045

ruimte steeds toe. Ik herinner mij GUGLIELMO DE' PAZZI die weenend heen en weêr liep en luid zijn onschuld betuigde. De kardinaal drong doodsbleek, omstuwd door geestelijken, aan het altaar. Vaak heb ik hooren vertellen dat hij zijn leven lang bleek gebleven is. Terwijl LORENZO door het koor snelde, wilde FRANCESCO DE' PAZZI die zelf aan de dij bloedig gewond was, met BERNARDO BANDINI hem den weg afsnijden. FRANCESCO NORI stelde zich tegen hen te weer; onderhand bereikte ik met enkele anderen om LORENZO heen de sacristie waarvan ANGELO POLIZIANO de zware bronzen deur achter ons sloot. Mijn meester was nu voor het oogenblik in veiligheid. Enkelen van ons bewaakten de deur. Onderwijl zoog ANTONIO RIDOLFI de wond uit en legde een voorloopig verband. Langzaam bedaarde het rumoer en het wapengekletter in de nabije ruimte, en weldra riepen stemmen van buiten dat alles veilig was en wij de deur konden openen. Ik liep de nauwe donkere trap op naar het orgel vanwaar ik de kerkruimte kon overzien. De dom was zoo goed als leêg. Ik herkende het lijk van GIULIANO en bij de deur der sacristie dat van FRANCESCO NORI. Ik merkte vele MARTELLI'S op en TORNABUONI'S, allen vertrouwde vrienden. Toen werd LORENZO teruggeleid den korten weg naar huis. Het lijk van zijn broeder zag hij niet. Het was door de bekenden in de oude sacristie gedragen vóor hij buiten kwam . . .

Dien langen Zondagachtermiddag was er geen oogenblik rust in de versierde zalen van het Palazzo Medici. Telkens kwamen boden met nieuwe tijdingen. De aartsbisschop van Pisa had gepoogd zich meester te maken van de Signoria. Hij was, zelf in vol ornaat, met zijn broêr JACOPO SALVIATI en JACOPO BRACCIOLINI aan de vensterposten van het paleis gehangen. Ook FRANCESCHINO DE' PAZZI, de moordenaar van GIULIANO, dien het grauw uit het huis van zijn oom sleepte, waar hij gewond te bed lag, vond op dezelfde wijze den dood. De oude JACOPO DE' PAZZI had zonder gevolg het volk tegen de MEDICI'S willen winnen; toen hij zag dat alles verloren was, verliet hij met velen van zijn aanhang de stad. Tierend liep de menigte tot laat in den nacht door de straten. Afgehouwen hoofden werden op speren rondgedragen. LORENZO moest zich aan het venster vertoonen. Hij vermaande de menigte tot matiging . . .

Eerst later, toen MONTESECCO gevangen was en zijn bekentenis had afgelegd, kwam de geheele toedracht aan het licht van de samenzwering waarin bijna alle leden van het geslacht PAZZI betrokken waren. Ook Paus SIXTUS en zijn neef GIROLAMO RIARIO bleken geweten te hebben met welke plannen men omging. Van den jeugdigen Kardinaal hadden de samenzweerders zich als van een onbewust werktuig bediend . . .

De meeste vluchtelingen werden gevangen binnen Firenze teruggebracht. Dagen lang duurden de terechtstellingen. De laatste die gehangen werd, was BERNARDO BANDINI die GIULIANO den eersten dolksteek gaf en uit Constantinopel door MOHAMMET II naar de Republiek werd opgezonden. Hij leed den dood tusschen Kerstdag en Nieuwjaar . . .

Des Woensdags werd GIULIANO bijgezet in San Lorenzo in den porphyren sarkophaag dien VERROCCHIO op last der beide broeders voor PIERO en diens broeder GIOVANNI gebeeldhouwd had. De stad was vervuld van rouw om den jongen man tegen wien ik, ook bij zijn leven, nooit een booswillig woord gehoord had.

0959 1045

IV. REIS NAAR NAPELS, 1479—'80

(FRAGMENT UIT EEN DAGBOEK)

Ook het tweede jaar van den oorlog had voor de Republiek geen enkel voordeel van beteekenis meêgebracht. Nog steeds waren de Pauselijke troepen onder den hertog van Urbino en de Napolitanen onder den hertog van Calabrië meester van een deel van haar gebied. Ook waren haar bondgenooten, Venetië en Milaan, niet willig of machtig tot krachtiger steun. Na lange kuiperijen en partijwoelingen was het eindelijk aan LODOVICO IL MORO gelukt een schijnverzoening te treffen met de Regentes zijn schoonzuster. Het eerste gevolg van zijn terugkomst in Milaan was de val geweest van BONA'S vertrouwden dienaar CECCO SIMONETTA, en het kostte LODOVICO daarna weinig of geen moeite haar verzwakt bewind geheel op zijde te dringen. Hij had menigmaal blijk gegeven een persoonlijke keus van vrienden en vijanden te hebben, en men vreesde dat zijn neigingen meer naar den Paus en koning FERRANTE gingen dan naar de Republiek. Hij gaf LORENZO den goeden raad zich met Napels te verzoenen. Er bleef niet veel anders over . . .

Het scheen dat FERRANTE zelf van LODOVICO'S aanmaningen wist, en zich tot onderhandelingen genegen wilde toonen; want twee dagen na de boodschap uit Milaan bood de hertog van Calabrië een wapenstilstand aan, die gretig aanvaard werd. Denzelfden 24sten November vertrok FILIPPO STROZZI naar Napels, zeker om den Koning over een mogelijk bezoek van mijnen heer aan zijn hoofdstad te polsen. LORENZO hield ondertusschen lange vertoogen bij de Signoria over de noodzakelijkheid van zijn vertrek. De geheele oorlog was een uitvloeisel van de lagen die hem en zijn huis door persoonlijke vijanden gelegd waren. Hoewel de Republiek geweten had dat de vrede terstond te verkrijgen zoû zijn als men de MEDICI'S wilde prijsgeven, zuchtte zij nu reeds twee jaren onder een ongelukkigen krijg. Hij zag thans geen ander redmiddel dan persoonlijk een verzoening met den vijand te beproeven, een daad die hij tegenover de opofferingen van zijn vaderstad meer dan verplicht was . . .

In den morgen van den 11den December vertrokken wij uit de kleine haven van Vada, niet ver van de monding der Cecina in de Pisaansche Maremma, op de twee galeien die FERRANTE gezonden had. Het waren kalme winterdagen op zee onder een gedekten hemel met zwakken tegenwind. Een week duurde de vaart, en op Zaterdagmiddag den 18den December liepen de beide schepen de haven van Napels binnen, waar een groote volksmenigte LORENZO met gejuich begroette. De Koning had zijn tweeden zoon FEDERIGO en zijn kleinzoon FERRANDINO naar de landingsplaats gezonden om den gast te verwelkomen. Tegenover het Castelnuovo waar FERRANTE zich gewoonlijk ophield, was een woning voor mijn heer en zijn gevolg beschikbaar gesteld . . .

De eerste samenkomst met den Koning leek al dadelijk een overwinning. FERRANTE kon aan den oogenblikkelijken invloed van LORENZO'S persoonlijkheid niet ontkomen. Toch kende mijn heer beter dan iemand de onberekenbaarheid van zijn gastheer, en wist dat deze juist om zijn sluwe toegevendheid moeilijk in werkelijkheid te winnen was. Plichtplegingen en eerbetuigingen ontbraken geen

oogenblik gedurende het maandenlange verblijf in de hoofdstad. Doch het doel van LORENZO'S bezoek, een vergelijk met den staatsvijand, scheen met den dag lastiger te verwezenlijken. Ondertusschen leefde mijn heer in uiterlijkheden als een man zonder zorgen. Hij jaagde veel, verzon elken dag een nieuwe daad van vorstelijke mildheid. Talrijke Napolitaansche meisjes werden met een bruidschat door hem begiftigd; dan weêr kocht hij honderd galeislaven vrij en stak hen nieuw in de kleêren; geen week ging voorbij zonder een of ander kostbaar gastmaal . . .

Al was FERRANTE ten slotte van den vrede persoonlijk niet afkeerig, zijn bondgenoot Paus SIXTUS had aldadelijk de schitterende ontvangst van den man dien hij met zijn interdictum getroffen had, euvel opgenomen. 's Konings streven was er van den aanvang op gericht LORENZO te bewegen ook naar Rome te gaan en zich voor den Heiligen Vader te vernederen. Doch hiervan wilde mijn meester niet weten. Hij wachtte geduldig in Napels den loop der dingen af, zeker dat zijn verlengd vriendschappelijk verblijf den opvliegenden Paus geleidelijk van zijn oorspronkelijken bondgenoot moest vervreemden. FERRANTE had nooit den haat van SIXTUS tegen FIRENZE en LORENZO gedeeld, en alleen den oorlog tusschen Rome en de Republiek aangewakkerd om samen met zijn oudsten zoon de plannen die zij met Siena hadden, te kunnen verwezenlijken. Of hij Paus SIXTUS ten slotte in den steek liet, kon hem, zoo hij zijn bedoelingen slechts bereikte, onverschillig zijn . . .

Ondertusschen wist LORENZO gedurende zijn verblijf al de oude vriendschapsbetrekkingen in Napels te vernieuwen en andere aan te knoopen. DON FEDERIGO en hij kenden elkander reeds als knapen, en hun jarenlange genegenheid werd thans met den dag inniger. De prins deelde mijns heeren belangstelling in kunst en wetenschap, en lange achtermiddagen waren zij onafscheidelijk. Ook de hertogin van Calabrië IPPOLITA MARIA was een oude bekende. Op haar villa die halverwegen den Vomero lag en over de zee en de gansche kust uitzicht gaf, ontving hem de jonge schoone en geestige vrouw herhaaldelijk, en haar zelf werden die samenkomsten met den kunstgevoeligen man met wien zij zich over Cicero en haar geliefde Grieksche schrijvers onderhield, een onvergetelijk genot. FERRANTE sprak tot LORENZO over zijn schoondochter nooit dan als diens „bondgenoote". Ook won de Florentijn geheel voor zich den voornaamsten raadsman des Konings DIOMEDE CARAFFA aan wiens vader MALIZIA de eerste Aragonsche koning ALFONSO zooveel te danken had gehad in den strijd tegen de Anjou's. Zoo kon aan het eind van Februari LORENZO gerust zijn dat alle tegenstand van de zijde des Konings overwonnen was. Nog eer het verdrag in den vorm was opgemaakt, keerden wij weder naar Firenze waar mijn heer reeds te lang was gemist. Een laatste maaltijd vereenigde vóor het vertrek alle vrienden en alle leden van de koninklijke familie aan de tafel van den Florentijnschen burger die den Napolitaanschen monarch onder andere te danken had voor een schoon paard dat hem dien eigen morgen ten geschenke was gezonden. „Wel had hij een snel paard op dit oogenblik noodig," zeide LORENZO, „nu hij de overbrenger van zulk een gunstige tijding wezen zoû."

0959 1045

0959 1045

V. LORENZO'S TERUGKEER UIT NAPELS

(FRAGMENT UIT EEN DAGBOEK)

Op dezelfde wijze als wij gekomen waren, over zee, keerden wij naar huis terug. Op den derden dag der vaart werden wij door een Napolitaansch jacht ingehaald; het bracht een verzoek van koning FERRANTE om nog eenmaal terug te keeren daar Paus SIXTUS door tusschenkomst van LORENZO GIUSTINI nieuwe voorstellen tot een overeenkomst had laten doen; zóo zoû LORENZO met den roem van een volslagen vrede thuis kunnen komen. Mijn meester betuigde zijn leedwezen dat zijn tegenwoordigheid in Firenze niet langer kon ontbeerd worden; en de galeien hielden haar onveranderden koers tot zij Livorno bereikten. Zoodra wij van af het land gezien waren, stroomden de menschen naar de haven, en het was onder oorverdoovend gejubel dat de vredebode weêr zijn eerste voetstappen zette op den Toscaanschen grond. Van Livorno reden wij over Pisa waar de ontvangst der bevolking niet minder hartelijk en luidruchtig was, naar Firenze. Naarmate wij naderden, sloten zich al meer deputaties, leden der Signoria en alle waardigheidsbekleeders, bij ons aan. De inkomst van mijn heer in onze goede stad heeft mij altijd het schoonste oogenblik van zijn leven geschenen. Uren duurde het eer de langzaam bewegende stoet het Palazzo aan de Via Larga bereikte. Daar was geen Florentijn die bij den feestelijken gang ontbrak. Mannen, vrouwen, knapen drongen op den bode van den lang begeerden vrede toe, trachtten hem de hand te kussen, strooiden bloemen naar hem en voor hem uit. Ik herinner mij den goeden POLIZIANO wien het niet gelukken mocht een oogenblik aandacht te krijgen voor een ode die het schoone oogenblik hem ingaf. Thuis kwam aan den stroom van bezoekers en begroeters tot diep in den nacht geen einde . . .

In den avond van den 17^{den} Maart werden de artikelen van het verdrag met Napels in de stad bekend. Het was den 13^{den} Maart door AGOSTINO BILIOTTI en NICCOLÒ MICHELOZZI in naam der Republiek afgesloten. Dit bracht een merkbaren omslag in de opgewekte stemming der burgers. Men was in de eerste vreugde om den vrede vergeten dat de Florentijnen in dezen oorlog de overwonnenen waren. De bezette landstreken werden ons teruggegeven, doch met uitzondering van Castellina en een deel van het Chianti-dal dat aan Siena bleef. De leden van het geslacht PAZZI, die in de vesting van Volterra nog gevangen zaten, moesten in vrijheid worden gesteld. Aan den hertog van Calabrië zouden wij, onder den naam van een condotta, een jaargeld uitkeeren. Weldra ging het praatje rond dat nog meer drukkende bepalingen verheimelijkt werden. Ook aan GIROLAMO RIARIO zouden wij een condotta moeten uitkeeren. Dit bleek al gauw onwaar te zijn. LORENZO had in de eischen van FERRANTE berust om elken eisch van de zijde van SIXTUS en RIARIO te kunnen weigeren. Op Maria-Boodschap, den 25sten Maart, werd de vrede en het verbond met Napels plechtig afgekondigd, en eene groote processie gehouden, waarbij men het beeld van Sta Maria dell' Imprunata binnen de stad bracht . . .

Paus SIXTUS, door Napels alleen gelaten, kon niet anders dan den vrede bekrachtigen. Hij wreekte zich aan zijn gelastigde LORENZO GIUSTINI, en verbond zich terstond met de Venetianen die zich van hunnen kant als buitenstanders behandeld rekenden en het oude

bondgenootschap met Firenze en Milaan als opgelost beschouwden. Doch het interdictum tegen de Florentijnen liet de Paus voorloopig voor wat het was. Van den troebelen toestand maakte hij gebruik om in de Romagna de ORDELAFFI'S naar aanleiding van een volksopstand uit Forlì te verjagen en die stad als opengevallen leen aan zijn neef GIROLAMO RIARIO te schenken. De berooide ANTONIELLO ORDELAFFI wachtte in Florentijnschen dienst betere tijden af . . .

Onderhand bleef de hertog van Calabrië die meer dan zijn vader vijandig tegen de Republiek gezind was, nog steeds in het gebied van Siena. Een gebeurtenis van buiten af moest de stelling van onze stad plotseling en onverhoopt versterken. In het laatst van Augustus van hetzelfde jaar volgde de inneming van Otranto door een Turksche vloot. Dadelijk daarop brak de hertog van Calabrië uit het gebied van Siena op, en de Florentijnen bezetten oogenblikkelijk de plaatsen die bij den vrede waren verloren gegaan. Ook SIXTUS die alle Italiaansche staten tegen de heidenen opriep, bleef niet meer staan op den eisch dat LORENZO zelf zich naar Rome zoû komen verootmoedigen. Twaalf Florentijnsche burgers werden op den eersten Advents-Zondag van dat jaar door den Paus als boetelingen in gehoor genomen, en toen was ook de kerkelijke vrede tusschen den Heiligen Stoel en de Republiek hersteld. Zoo eindigden de verwikkelingen ontstaan door de samenzwering der PAZZI'S, en het interdictum van SIXTUS tegen LORENZO en de Florentijnen, omdat zij zijn neef den kardinaal SANSONI hadden gevangen gezet en den aartsbisschop van Pisa aan den vensterpost der Signoria opgehangen . . .

SANDRO BOTTICELLI die langen tijd bezig geweest was de leden van het geslacht PAZZI in de houding van omgekeerd gehangenen op de wanden van het Bargello te schilderen, maakte nu in opdracht van LORENZO ter viering van den vrede zijn beroemd schilderij: „Pallas Athene den Centaur leidende".

0959 1045

0959 1045

VI. PLATONISCHE AKADEMIE

(FRAGMENT UIT EEN DAGBOEK)

Toen ik mijn meester in het Palazzo en den tuin niet aantrof, ging ik hem zoeken in de buurt der stallen waar hij vaak een deel van den morgen doorbracht. Al in de verte waarschuwde mij het blijde hinniken van zijn lievelingspaard Morello, dat ik hem spoedig zien zoû. Hij kwam mij tegemoet wandelen met twee kooplieden, blijkbaar Napolitanen, en sprak druk over den te hoogen prijs van een camee die een van hen hem met het aanprijzend zwijgen eener teedere bewondering voorhield. LORENZO droeg een donker, wijd en lang morgenkleed, en terwijl zijn rechterhand in rust een plooi van den boezem vasthield, gebaarde hij veelvuldig met de linker. Zoo treedt hij tusschen de Sassetti's op het fresco van Ghirlandajo in de S. Trinità. Het was zeker, zag ik aan de ingehouden straling zijner oogen, dat hij zich de dure camee niet zoû laten ontgaan; zijn gelaat bleef licht, enkel voorhoofd en oogen, ook toen ik hem stoorde. Het was de brief van MARSILIO FICINO, dien de kleine loopjongen gebracht had. De knaap wachtte op antwoord. Na het geschrift te hebben ingezien, dacht LORENZO even na en zeide terwijl hij den Napolitaan van terzijde aankeek: „Dit is een bericht nog kostbaarder dan een camee. Laat den meester zeggen dat ik hem gaarne met de anderen morgen te Careggi wacht . . . Of liever, doe de boodschap zelf en breng mij zijn antwoord" . . .

Ik wandelde met den haveloozen jongen voor mij uit naar het huis in het stadsdeel S. Croce. Ik was nooit bij FICINO geweest, maar hij kwam aanzitten aan de tafel mijner heeren zoo vaak hij wilde. Het was een diepe donkere kamer achter in de kleine woning, waar de jongen mij binnenbracht. Zijn heer zat daar, nog ongekamd, en de morsige kamer bevatte niets dan folianten en als eenig sieraad, aan den wand tegenover FICINO, een levensgroot borstbeeld van Platoon, waarvoor een licht brandde als bij anderen voor de beeltenis van Onze Lieve Vrouw. Ik bracht de boodschap over. „Kent gij nog geen Grieksch?" was het antwoord van den geleerde die mij herkende. Ik zeî, als altijd, dat ik het in mijn jonge jaren bij den goeden padre URSINO die zelf geen Grieksch verstond, nooit verder had kunnen brengen dan het Latijn van de Vulgata. Ik hield niet van FICINO en vond dat hij met zijn zachtmoedige stem vrijpostige vragen kon doen. „Ik heb het druk," zeî hij als afscheid. „Ik moet nog Hebreeuwsch en Arabisch erbij gaan leeren. Hebreeuwsch en Arabisch als Pico!" Ik kende zijn Pico niet en was blij weêr buiten te zijn en met een omweg langs de Arno-kade terug te keeren . . .

Daar zoû dus den volgenden dag een zitting der Platonische Akademie zijn. Wanneer LORENZO die bijwoonde, werden de heeren steeds in Careggi ontboden. Eenmaal was ik erbij geweest, maar had den geleerden niet veel afgeluisterd. Mijn stille wensch was dat LORENZO mij meênemen mocht naar Careggi en mij dan, zooals hij meer deed, naar mijn moeder laten gaan, bij wie Maddalena mijn verloofde op dat oogenblik aan huis was . . .

De vergadering was belegd, vernam ik den volgenden dag, ter eere van FICINO die zijn Latijnsche vertaling van Platoons werken, waarmede hij reeds in de dagen van COSIMO den stichter der Platonische Akademie begonnen was, juist voleindigd had. Toen wij in

de villa waren aangekomen, en mijn heer zich verfrischt had, waren reeds alle leden tegenwoordig. In de ruime zaal aan het terras vonden wij MARSILIO en zijn stokouden vader, LANDINO, ANTONIO DEGLI AGLI, CARLO en CRISTOFORO MARSUPPINO, GIOVANNI CAVALCANTI, BERNARDO NUZZI, TOMASO BENCI. Na de gewone begroeting trad FICINO op LORENZO toe en stelde hem een jongen vreemdeling dien hij aan de hand leidde, voor als den „zeer geleerden" GIOVANNI PICO DELLA MIRANDOLA. Ik heb nooit vroeger of later in mijn leven zùlk een geleerde gezien. Hij was rijk en met uitgelezen smaak gekleed, uitermate slank, schoon van gelaat, met levendige grijze oogen en een zuiveren blos op zijn blanke wangen. Zijn haren waren blond en overvloedig. LORENZO vroeg terstond hoe het den ouden graaf zijn vader ging, en PICO overhandigde mijn heer een aanbevelend schrijven van ERCOLE D'ESTE met wien hij verzwagerd was. Toen hem daarna naar zijn levensloop en zijn studiën gevraagd werd, en de twintigjarige jongeman langer aan het woord kwam, steeg de algemeene aandacht tot een bewonderende spanning. Hij sprak zóo, dat men gaarne de dingen die men zelf innigst gelooft, zoû hebben willen hooren van zijn lippen. Nu begon ik te begrijpen waarom FICINO nog zijn hoofd wilde gaan breken met Arabisch en Hebreeuwsch. Telkens hoorde ik vreemde klanken die als zoodanig werden geduid. PICO verhaalde hoe het hem nooit gelukt was een volkomen synthese te vinden van de idee der Christelijke leer met de Grieksche philosophen, doch hij hoopte die te bereiken over de oude joodsche geheimleer, de cabbalah en de magie. Tusschen zijn vertoog door zeide hij nu en dan een zinspreuk van mystieke wijsheid, die mij in haar onmiddellijke gevoeligheid geheel daarbuiten leek te staan. Hij boog dan zijn hoofd even achterover op den slanken naar voren hellenden hals, en het was alsof hij woorden nazeide, die hij zelf luisterend opving . . .

Men zoû den maaltijd die altijd met de zittingen verbonden was, bijna vergeten hebben. Een poos na den eten keek LORENZO mij een oogenblik oplettend aan alsof hij zich op iets bedacht. Toen wenkte hij dat ik gaan kon.

0959 1045

0959 1045

VII. SAMENKOMST TE CREMONA, 28 Februari 1483

(FRAGMENT UIT EEN DAGBOEK)

Zoodra het gevaar van de zijde der Turken geweken was, kwamen de bedoelingen van SIXTUS' bondgenootschap met de Venetianen al gauw aan den dag. GIROLAMO RIARIO was met zijn gebied van Imola en Forlì nog lang niet tevreden en drong bij den Paus steeds aan op nieuwe uitbreiding zijner heerlijkheden. Had hij thans het oog op Faenza? Zoû hij zijn gebied zien uit te breiden op kosten van Ferrara en zijn hertog ERCOLE D'ESTE? In Venetië had men niets tegen zijn plannen. Hij werd er vorstelijk ontvangen en met het patriciaat begiftigd. De republiek van San Marco was zelfs bereid voor den bondgenoot een aanleiding tot oorlog met ERCOLE te vinden. Zij betuigde den hertog haar ongenoegen over zijn huwelijk met FERRANTES dochter LEONORA. Zij beklaagde zich over de behandeling van haren ambtenaar dien zij te Ferrara onderhield ter bescherming harer daar woonachtige onderdanen. Zij verbood de zoutbereiding in de lagunen van Comacchio en maakte zich ondertusschen meester van verschillende grensplaatsen in het hertogdom. ERCOLE verzette zich zooals te verwachten was, en den 3^{den} Mei 1482 werd door Venetië, den Paus en RIARIO aan Ferrara de oorlog aangezegd. Ook Siena en Genua sloten zich bij ERCOLE'S vijanden aan. Napels verklaarde zich voor Ferrara, eveneens de hertog van Milaan, de markgraaf van Mantua, BENTIVOGLIO met Bologna, LORENZO met Firenze. ALFONSO van Calabrië en de oude hertog van Urbino voerden de verbonden Ferraresische troepen aan; ROBERTO MALATESTA heer van Rimini verving al spoedig RIARIO aan het hoofd van het Pauselijk leger; ROBERTO DE SAN SEVERINO die met zijn ouden meester LODOVICO IL MORO overhoop lag, werd door Venetië met het opperbevel bekleed. Het eenige groote wapenfeit bleef de nederlaag van den hertog van Calabrië die in den Kerkelijken Staat was gevallen en verslagen werd door MALATESTA bij Torre di Campomorte in de buurt van Rome. Doch in het begin van September stierf de overwinnaar binnen Rome aan koorts op denzelfden dag dat zijn schoonvader en tegenstander de hertog van Urbino binnen Bologna overleed. Ferrara werd ondertusschen zeer in het nauw gebracht door de Venetianen onder SAN SEVERINO. Zij waren meester van het geheele hertogdom met uitzondering alleen van de hoofdstad. ERCOLE was ieder oogenblik gereed zich naar Modena terug te trekken. CONSTANZO SFORZA die het bevel had over de Florentijnsche hulptroepen, voerde niet veel uit, en men verwachtte dat hij binnen kort naar den vijand zoû overloopen. LODOVICO werd door een opstand in Parma in beslag gehouden. Ook de belachelijke poging van den aartsbisschop van Krain om den Paus te dwarsboomen door het nooit gesloten concilie van Bazel te heropenen, was op niets uitgeloopen. Alle partijen bleken ten slotte wel ooren naar den vrede te hebben behalve Venetië. Met den hertog van Calabrië die nog steeds in de Campagna lag, werd eerst door den Paus een wapenstilstand gesloten, en daarna kwam den 23sten December te Rome de vrede tot stand tusschen den Paus, Napels, Firenze, Milaan. Venetië zoû zich daar wel later bij aansluiten . . .

Toen hiervan niets geschiedde, werd te Cremona in Februari van het volgende jaar een samenkomst belegd. LORENZO reisde daarheen

met BERNARDO RUCELLAI en den Pauselijken legaat GONZAGA die zich op de doorreis al een paar dagen bij ons in de stad bevond. De hertog van Calabrië rukte terzelfder tijd door Florentijnsch gebied op Ferrara af. In Cremona verschenen verder LODOVICO en zijn broêr de kardinaal ASCANIO SFORZA, ERCOLE D'ESTE, FEDERIGO GONZAGA markgraaf van Mantua, GIOVANNI BENTIVOGLIO voor Bologna. Er werd besloten tot krachtig en gezamenlijk optreden tegen de Venetianen; de verbonden troepen zouden den Po overtrekken. LORENZO toonde groote welsprekendheid, en men zeide in 't gemeen dat hij het was die den lauwen LODOVICO voor het plan der bondgenooten gewonnen had . . .

Het gansche jaar 1483 duurde de veldtocht. Eerst toen de hertog van Calabrië aan het hoofd der verbonden troepen de vijanden verslagen had bij Argenta, werd Ferrara ontzet. Een inval van SAN SEVERINO op Milaansch gebied dwong ook LODOVICO tot optreden. In den herfst was al het land tot aan de Etsch in handen der Milaneezen, ook werd de Venetiaansche vloot op den Po verslagen, en RENÉ van Lotharingen dien de Republiek van San Marco te hulp had geroepen, moest wijken voor ERCOLE. Een nieuw congres had in Januari 1484 plaats te Milaan, en de Venetianen zouden werkelijk vernederd zijn en niet de voorwaarden van den vrede van Bagnolo (8 Augustus) voorgeschreven hebben, indien het hun niet gelukt was LODOVICO eerst van zijn bondgenooten af te trekken. SFORZA die zich in den laatsten tijd geheel meester had gemaakt van het bewind in Milaan ten nadeele van zijn neef den jongen Giangaleazzo, zag met tegenzin den hertog van Calabrië aan het hoofd van een krachtig leger in Noord-Italië. De zestienjarige hertog van Milaan was verloofd met ALFONSO's dochter, en herhaaldelijk gaf de Napolitaansche kroonprins te kennen dat de binnenlandsche toestand in Milaan hem niet beviel. LODOVICO'S heulen met Venetië bracht hem zestig duizend dukaten op. Paus SIXTUS die met een jichtaanval te bed lag, trok zich dit verraad en den daarop gevolgden vrede zoo heftig aan dat hij vijf dagen nadien stierf. Voor Ferrara was de vrede zeer ongunstig.

0959 1045

0959 1045

VIII. FRANSCHE GEZANTEN BIJ LORENZO, Mei 1486

(FRAGMENT UIT EEN DAGBOEK)

De politieke toestand in het Italië van die dagen was een niet te ontwarren net van samengaande en uiteenloopende belangen. De vorsten, vorstjes en republieken stonden allen tot elkander in dubbelzinnige schijnverhoudingen, en als een betrouwbaar vriend kon alleen die man worden gerekend, tegenover wien men zich meermalen een te duchten vijand had bewezen. Het bondgenootschap van onze stad met Napels en Milaan was in uiterlijkheden nog steeds blijven bestaan, de bestuurders noemden elkaêr broeders en vrienden, maar geen van hen had voor des anderen belangen veel meer dan woorden over. Heimelijk werkten ook de bondgenooten elkander tegen. Zoo had sinds den dood van Paus SIXTUS LODOVICO IL MORO altijd in 't verholen onzen ouden vijand GIROLAMO RIARIO voortgeholpen, die, met CATHARINA SFORZA gehuwd, in Milaan slechts een gedeeltelijke vergoeding vond voor den steun dien hij aan zijn oom SIXTUS verloren had. Ook op den sluwen FERRANTE viel weinig te rekenen. Noch hij noch vooral zijn oudste zoon hadden zich in hun land meer dan gevreesd weten te maken; ieder oogenblik was een opstand van de machtige Napolitaansche baronnen te voorzien; ook wisten de Arragons dat de buitenlandsche mogendheden die de aanspraken der Anjou's hadden geërfd, telkens en telkens weêr door hun vijanden in Italië tot een verovering van het koninkrijk werden aangezet. Want elke staat had, om zich te kunnen staande houden, naast zijn min of meer vriendschappelijke verhoudingen tot de staten van het schiereiland, betrekkingen met het buitenland om den oogenblikkelijken vijand met een aanval van over de Alpen te kunnen dreigen. Ik geloof niet dat één man een beter inzicht had in al deze verwikkelingen en er meer invloed op uitoefende dan mijn meester ... De vriendschap van onze stad met Frankrijk was even oud als het principaat der Medici's. LODEWIJK XI was steeds een persoonlijk vriend van LORENZO geweest, en in de dagen van den oorlog met SIXTUS en Napels had een Fransch gezantschap onder PHILIPPE DE COMMINES al de Italiaansche hoven afgereisd om een vergelijk te bevorderen. Nu was vóor drie jaren de zestigjarige monarch op zijn kasteel van Plessis bij Tours gestorven. Zijn zoon KAREL VIII was dertien jaar oud en kwam volgens zijn vaders beschikking onder de voogdij van zijn oudere zuster ANNE DE BEAUJEU. Zooals bekend was, had LODEWIJK zich de rechten op Napels door de laatste Anjou's laten vermaken. Hij had de gewoonte van Napels en van Milaan als van zijn eigendom te spreken. Bovendien was hij op FERRANTE persoonlijk altijd verbitterd geweest sinds deze het voorgestelde huwlijk van zijn dochter BEATRICE met den daufin afgeslagen en haar aan MATHIAS CORVINUS gegeven had. Alle teekenen waren er dat de gedachte aan een verovering van het koninkrijk met LODEWIJKS dood niet uit de Fransche politiek was verdwenen, al maakte KARELS minderjarigheid de uitvoering voorhands ondenkbaar ...

Vóor korten tijd was op Paus SIXTUS INNOCENTIUS VIII gevolgd. Napels dat altijd zijn kerkelijke aangelegenheden zeer eigenmachtig had behandeld en door den nieuwen heer van Rome daarin onmiddellijk werd tegengegaan, vond in het optreden van INNOCENTIUS een gereede aanleiding om zich plotseling aan al zijn verplichtingen tegenover den Heiligen Stoel, zijn leenheer, te onttrekken. Nauwelijks

echter had FERRANTE zich in dezen twist begeven, of de lang gevreesde opstand zijner baronnen brak uit. Zijn binnen- en buitenlandsche vijanden waren het weldra eens. In September 1485 stond AQUILA op en stelde zich dadelijk onder de opperhoogheid der Kerk. De Paus gaf aan den roep van FERRANTES onderdanen gehoor. Hij leende van de Venetianen ROBERTO DE SAN SEVERINO als opperbevelhebber, en de vijandelijkheden werden met een inval van ALFONSO van Calabrië in den Kerkelijken Staat geopend. Geen der overige Italiaansche staten voelde geneigdheid met een der oorlogvoerende partijen onvoorwaardelijk meê te gaan . . .

Ik herinner mij hoe in Mei van datzelfde jaar gezanten van ANNE DE BEAUJEU in de stad kwamen. Hun leider was de Sire DE FAUCON. Zij kwamen de sympathie van Frankrijk met den Paus betuigen, en DE FAUCON hield een lange rede tot LORENZO over de gegronde grieven van Rome tegen Napels. Het was duidelijk dat meer vijandschap tegen FERRANTE dan vriendschap voor Rome hen bij ons bracht. LORENZO die hen zeer tegen zijn zin in gehoor had genomen, antwoordde „dat de Italiaansche staten het in ANNE DE BEAUJEU zeker hoog waardeerden dat de vrede in het schiereiland haar zoo zeer ter harte ging. Het bondgenootschap van Firenze met Napels en Milaan had van de zijde der Republiek nooit een ander doel gehad. Noch hij zelf noch LODOVICO waren FERRANTE in deze zaak bijgevallen, en zij hadden hem alleen die versterkingen gezonden, waar zij volgens hun gegeven woord niet buiten konden. Zijn betrekkingen met het Vaticaan had hij geen oogenblik afgebroken, en zoowel naar Rome als naar Napels herhaaldelijk goeden raad gezonden. Ook had hij FERRANTE op de gevaarlijkheid zijner ondernemingen gewezen en op de gehaatheid van zijn zoon ALFONZO die zelfs tegenover de Florentijnsche Signoria vóor enkele jaren bij zijn doortocht was opgetreden zooals men dat onder Italianen niet gewoon was. Hij had de vrijheid genomen dienzelfden hertog van Calabrië, toen deze bevreesd voor insluiting met honderd ruiters in Februari laatstleden uit den Kerkelijken Staat was gevlucht en van uit Pitigliano een mondgesprek met hem verzocht, niet te ontvangen. Het gezantschap kon hem een dienst bewijzen door INNOCENTIUS tot den vrede aan te manen en den Paus de verzekering te geven dat hij van zijn kant bij zijn bondgenoot FERRANTE op niets méer aanhield. Hij zelf was van allen oorlog afkeerig en hoopte de weinige levensjaren die hem nog overbleven, met aangenamer bezigheden te slijten. Hij had hiermede de volkomen waarheid gezegd, en dankte God dat zijn stelling hem dit mogelijk maakte." Het bleek dat LORENZO'S antwoord den woordenrijken Sire DE FAUCON alle gewenschte opheldering gegeven had . . .

In Augustus volgde de vrede te Rome. Hoewel bij de verhandelingen LORENZO niet vertegenwoordigd was geweest, zond FERRANTE de warmste dankbetuigingen. Met Paus INNOCENTIUS werden de goede betrekkingen weldra bestendigd door het huwelijk van MADDALENA DE' MEDICI met FRANCESCO CYBÒ.

0959 1045

0959 1045

IX. FEESTMALEN

(FRAGMENT UIT EEN DAGBOEK)

Er was misschien nimmer zulk een lange reeks feesten en gastmalen in onze stad gevierd als in dien schoonen voorzomer van het jaar 1488. Hun glans en dagelijks vernieuwde schittering is mij wel feller in het geheugen gebleven om de donkere gebeurtenissen die hun lichten trein schenen te sluiten. Reeds in Februari van het vorige jaar was het huwelijk van den jongen PIERO met ALFONSINA DEGLI ORSINI te Napels gesloten door tusschenkomst van LORENZO'S zwager BERNARDO RUCELLAI. Toen eindelijk op den 22sten Mei van dit jaar de intocht der bruid binnen Firenze was vastgesteld, verhinderde de dood van LORENZO'S tweede dochter LUIGIA alle feestelijkheden, en het jonge paar trok zich voorloopig op de villa te Careggi terug. Eerst vroeg in Juni werd ter eere van ALFONSINA'S geleide dat niet naar Napels terug kon zonder behoorlijk ontvangen te zijn, een groote, doch vrij eenvoudige maaltijd aangericht, waar ook vele voorname burgers en alle vreemde gezanten aan deelnamen. MADDALENA CYBÒ, LORENZO'S derde dochter, die het vorige jaar met den befaamden zoon van Paus INNOCENTIUS gehuwd was, was voor de inkomst van ALFONSINA door PIERO en MADONNA CLARICE op de terugreis uit Rome naar huis medegenomen. Doch haar gemaal FRANCESCHETTO CYBÒ kwam met een groot gevolg haar eerst den 22sten Juni na, en zijn aankomst scheen het sein voor de onafgebroken reeks feesten waarvan ik sprak, en waarmeê men de beide jonge paren uit het huis MEDICI tegelijk wilde vieren. De zoon des Pausen was veel ouder dan zijn jonge vrouw, een man van bij de veertig, die zijn leven in zorgelooze geldverkwisting verdaan had en bij wien na zijn huwelijk geen groote omslag was waar te nemen. LORENZO'S doel om invloed te oefenen op den zwakken Paus werd zeker niet door zijn tusschenkomst bereikt. Hij was een onverstoorbaar vroolijk en lichthartig man die de gave scheen te bezitten zich overal uitnemend te doen ontvangen. GIOVANNI TORNABUONI gaf eerst een groot feest te zijner eere, daarna BERNARDO RUCELLAI, toen PIERFRANCESCO DE' MEDICI op zijn villa te Castello. Het uitgelatenste van al was de Florentijnsche bevolking. Nooit heb ik zooveel eerepoorten, optochten, volksspelen gezien als in die dagen. Op het Johannesfeest vertraden de menschen elkaêr in de straten om LORENZO'S schoonzoon te zien. Ook bij de Signoria die eveneens een maaltijd gaf, maakte CYBÒ een goeden indruk. . . MADONNA CLARICE woonde om haar wankele gezondheid geen enkel feest buiten haar woning bij. Ook LORENZO zelf was in die dagen lijdende en moest op voorschrift van den arts bij de eerste gelegenheid naar de baden van Filetta in het gebied van Siena. Toch bleef hij onafgebroken in de stad, kwam zelfs niet in Careggi, terwijl hij zijn tijd, zooals hij dat van ouds gaarne deed, tusschen drukke staatsaangelegenheden en partijen verdeelde. De verwikkelingen in de Romagna eischten al zijn zorgen. Tegelijk was er geen festijn waar hij zich niet een oogenblik vertoonde . . .

De gelagen in het huis aan de Via Larga deden mij terugdenken aan de dagen van den intocht van MADONNA CLARICE. Dagen aanéen middagmaalden in de loggia van den tuin de jonge vrouwen en de ongehuwde meisjes; in de zuilengangen om den binnenhof

stonden dan drie lange tafels aangericht voor de voorname bejaardere mannen; in de gelijkvloersche zaal tafelden de jonge mannen, in de zaal van de eerste verdieping de oudere vrouwen met MADONNA CLARICE. Gedurende den maaltijd trokken allerlei optochten van jagers, gildeleden, mythologische persoonlijkheden door de zalen aan de gasten voorbij. Al de groote schotels werden met een trompetter voorop de hoofddeur van het Palazzo ingedragen, en de dienst was zoo ingericht dat de gerechten op hetzelfde oogenblik op de verschilende tafels kwamen. Na het middagmaal en de rust werd gemeenlijk gedanst op het plankier dat aan de zijde van de Via Larga was uitgebouwd; dan droeg ook wel POLIZIANO op de lier een geïmprovizeerde ode voor, een allegorische viering van de familieverbintenissen tusschen de MEDICI'S, de ORSINI'S, de CYBÒ'S. Lange optochten van reusachtige kleurig versierde wagens die dezelfde gelukkige gebeurtenissen in beeld brachten, trokken onderwijl door de stad en aan het Palazzo voorbij . . .

In den avond was het gezelschap altijd kleiner en de maaltijd intiemer. LORENZO verscheen gewoonlijk laat en ging weêr vroeg heen. Maar één avond, herinner ik mij, was hij opgewekter dan ik hem in dagen gezien had. Hij schertste meer dan een half uur met de jonge meisjes, de gasten van de kleine CONTESSINA; het was of hij nooit een jichtaanval gehad had. Toen de vrouwen en het jonggehuwde paar en alle minder bevrienden afscheid hadden genomen, bleef men dien nacht nog uren samen doordat GIOVANNI CAVALCANTI schertsend vroeg of het niet de zevende November was. Van alle zijden riep men bijval, en CAVALCANTI zelf moest beginnen met de rede van Phaidros uit het Symposion van Platoon over den god der liefde Eroos na te vertellen. Een ander sprak de rede van Pausanias over de Oeranische en de gemeene Aphrodite en den bij elk dier godinnen behoorenden Eroos. LANDINO vervulde de rol van Aristophanes die in Platoons dialoog Eroos verklaart door de oorspronkelijk dubbele gestalte en de later gevolgde deeling van den mensch. Deze rede gaf CYBÒ die MADDALENA alleen ter ruste had laten gaan, aanleiding tot groote vroolijkheid en tot het drinken van veel wijn. Zoodat hij al sliep vóor CARLO MARSUPPINO AGATHOONS dichterlijken lofzang op Eroos halverwegen weêrgegeven had. Daarna zette TOMASO BENCI SOKRATES' verklaring van het wezen der liefde uiteen. LORENZO rees en nam afscheid. „Het spijt mij dat ik u verlaten moet," zeide hij, „nu mijn schoonzoon CYBÒ zich gereed maakt voor u op te treden als Alkibiades."

0959 1045

0959 1045

X. DOOD VAN LORENZO, 8 April 1492

(FRAGMENT UIT EEN DAGBOEK)

Hl maanden was mijn heer, met korte tusschenpoozen van betrekkelijke beterschap, lijdende aan zijn oude kwaal en aan een hardnekkige koorts die den artsen was ontgaan tot zij er niets meer tegen schenen te vermogen. Aan de luisterrijke feesten bij gelegenheid van GIOVANNI'S benoeming tot kardinaal had hij geen deel kunnen nemen, en op den dag dat ERCOLE D'ESTE op doorreis naar Rome in de stad was, voelde hij zich zoo onwel dat de hertog niet kon worden toegelaten. LORENZO zelf had een voorgevoelen dat hij niet lang meer leven zoû, en sprak in dien geest tot FILIPPO VALORI en ANDREA CAMBINI die den zestienjarigen prelaat naar Rome vergezelden. Acht dagen na dit vertrek verliet de zieke voorgoed de stad voor Careggi en wachtte op de villa nog ruim twee weken den dood. Hij had den strijd zelf toen blijkbaar al opgegeven; zijn berusting werd voor het oog een wonderlijke beterschap; hij kreeg zijn vroegere blijmoedigheid terug, die hij in het begin der ziekte onder de heftige pijnaanvallen verloren had. Het was ontroerend te zien hoe zijn geest zich boven zijn zieke lichaam stelde en zijn eigen toestand als dien van een vreemde bespiegelde. Geleidelijk namen de krachten af; toch bleef de kranke opgewekt en onderhield zich vaak en bijna vroolijk met POLIZIANO, met zijn zoon PIERO, met zijn zuster BIANCA DE' PAZZI die meêgekomen was naar Careggi. Twee dagen vóor zijn dood, herinner ik mij, liet hij den jongen BUONAROTTI nog bij zich toe en vraagde hem vol belangstelling naar zijn werkzaamheden en plannen. Toen BIANCA in den namiddag van Zaterdag hem waarschuwde dat alle hoop moest worden opgegeven, en hem vermaande vroom te sterven, leek de zieke een oogenblik verrast en teleurgesteld, doch drong dadelijk op den bijstand van den priester aan. Tegelijk met het luiden van den Angelus trad de oude monnik van San Marco de villa binnen, en ondanks de tegenkantingen der aanwezigen stond LORENZO van bed op, kleedde zich en trad door ons ondersteund in de zaal om den biechtvader daar te ontvangen. Voor het ciborium zonk hij op de knieën. Hij had te veel van zijn krachten gevraagd, en moest tegen zijn zin weêr te bed gebracht worden vóor hem het viaticum kon worden toegediend. Hij nam dit tot zich in vrome aandacht die allen ontroerde. Na het Sacrament bleef op zijn verzoek PIERO bijna een uur alleen met hem. De jonge man kwam snikkend in het nevenvertrek bij ons terug toen hij plaats ruimde voor den arts. PIERO LEONI was niet alleen. LODOVICO IL MORO die indertijd van LORENZO een arts geleend had, had een beroemd Lombardisch geneesheer LAZARO van Pavia gezonden. Toen POLIZIANO met de anderen weêr bij den zieke kwam, greep LORENZO hartstochtelijk beî zijn handen en zeî: „De arts zal een drank gereedmaken van gestampte parelen en edelsteenen! Hoort ge, POLIZIANO, parelen en edelsteenen!" Zijn stem die hoog en even-spottend had ingezet, brak in een snik, en POLIZIANO moest zich uit den machteloozen greep losmaken en ijlde het vertrek uit om in zijn eigen kamer te gaan weenen. De zieke was daarop doodstil en scheen de terugkomst van zijn ouden vriend af te wachten. Nauwelijks was deze weêr aan zijn sponde of hij vraagde met kalme stem waar PICO bleef. „PICO was in de stad en vreesde zeker ongelegen te komen." „Als de weg hem niet te lang valt," zeî LORENZO, „zoû

hij nog op tijd hier kunnen zijn." Terstond werd om PICO gezonden, en onderwijl scheen de zieke zijn krachten te willen sparen. Hij lag roerloos, en sprak al dien tijd maar éenmaal. Hij wilde eten. Ik gaf hem brood in wijn gedoopt, en een der vrouwen achter mij vroeg zacht hoe het hem smaakte. „Als aan een stervende," was het antwoord . . .

Het bezoek van PICO beurde hem wonderlijk op. LORENZO dankte hem voor zijn komst en zeî dat hij nu met meer vreugde kon sterven. Hij betreurde dat hij niet lang genoeg had mogen leven om PICO's en POLIZIANO's boekerijen volledig te kunnen maken. Nu en dan hield PICO de hand van den stervende. Zij spraken lang en rustig, met tusschenpoozen van weldadige stilte, het zwijgen van twee die geen woorden behoeven om elkanders bijzijn te genieten . . .

Op verzoek van zijn tante had ik den jongen GIULIANO naar zijn kamer gebracht en was geruimen tijd bij den ontstelden knaap gebleven. Toen ik weêr beneden kwam, bleek PICO vertrokken, en een ander persoon bevond zich alleen met LORENZO in de kamer. Door de aanstaande deur hoorde ik den klank van een ongewone, toch bekende stem. Alle aanwezigen volgden met gespannen belangstelling de woorden van het gesprek. Nu wist ik wie er bij mijn heer was. Maar aan éen man in Firenze kon deze hartstochtelijke onbehouwen stem behooren, aan den prior van San Marco, aan GIROLAMO SAVONAROLA. Sinds de toeloop tot zijn predikbeurten zoo groot was dat hij die in Sta Maria del Fiore hield, had ik hem van tijd tot tijd gehoord; zijn verwoede aanvallen tegen het leven mijner heeren hadden ook voor mij de bekoring van het nieuwe; ieder verwonderde zich dat LORENZO hem niet reeds lang uit de stad verwezen had. Wat kwam de Dominicaan aan dit sterfbed doen? Het was algemeen bekend dat hij mijn heer vermeed. Als LORENZO volgens zijn gewoonte wandelde in de aangrenzende tuinen van San Marco, hield de boetprediker zich steeds schuil. Reeds een tijd geleden hadden vijf voorname burgers hem een bezoek gebracht om hem tot matiging zijner aantijgingen te bewegen en met ballingschap te dreigen. Hij had geantwoord dat hij aan niemand ter wereld verantwoording schuldig was, en had den dood mijns heeren voorspeld tegelijk met dien van Paus INNOCENTIUS en Koning FERRANTE. Verleden jaar toen hij tot prior gekozen was, had hij het gebruikelijke bezoek bij LORENZO als beschermheer van het klooster niet afgelegd. Wat deed de Dominicaan aan dit sterfbed? Hij sprak algemeene opwekkingen tot berouw en berusting in den dood. De onverstaanbare antwoorden van den stervende klonken rustig. Ten slotte hoorde ik den monnik den zegen geven, en hij ging daarna heen door ons midden zonder iemand te groeten. Op zijn donker eerzuchtig gezicht lag als een schaduw van teleurstelling. Had SAVONAROLA de hoop gehad den gehaten vijand kleinmoedig te vinden bij het naderen van den dood? Door niemand werd verder een woord over hem gesproken . . .

Wij vonden LORENZO terug in blijmoedige en vriendelijke stemming. Van elk afzonderlijk nam hij afscheid, en vroeg herhaaldelijk vergiffenis als hij in zijn ziekte iemand mocht gekrenkt hebben. Ik ondersteunde hem in zijn laatste oogenblikken terwijl op zijn verzoek het verhaal van het lijden en sterven van onzen Zaligmaker hem werd voorgelezen. Eerst herhaalde hij zacht de woorden der Heilige Schrift, zijn stem werd onhoorbaar, alleen zijn lippen bewogen en de vingertoppen van zijn rechterhand. Hij had nog de kracht een voorgehouden crucifix te kussen . . . Zoo stierf mijn heer in mijn armen op de vijfde ure van den nacht. Het was een Zondag, de 8ste April.

0959 1045

TR 3-0959
1045

Henricus, Medici; Lorenzo de', en Boutens, P.C.

Tafereelen uit het leven van
Lorenzo de' Medici
Delft, 1908